

Diligam te - en fantastisk sångarupplevelse

Diligam te – samtal med Gud – en mässa av Hilkkka Olkinuora (text) och Mia Makaroff (musik) för barytonsolist, blandad kör, kompgrupp och församling.

Uruppförande den 12 februari 2017 i Hagalunds kyrka av pensionärskörerna Furorna (Esbo) och Silverkören Argentum (Åbo) under ledning av kompositören.

Under senare år har det blivit relativt vanligt att komponera och skriva nya mässor i våra protestantiska sammanhang. Annat har det varit i den katolska världen, där har man haft den latinska texten fastställd och sen har man skrivit ny musik till den om och om igen. Mässan Diligam te är ett beställningsverk till Pangsångfesten 2017.

Texten, som är skriven av Hilkkka Olkinuora, är intressant på många sätt. Självfallet utgår hon från de fasta delarna i högmässan. Men här kommer något mycket mer till. Innan jag kommenterar de 10 sjungna satserna vill jag ha sagt att det finns en allmän princip i allt dyrkande världen över: *närhetsprincipen med två riktningar, bakåt till urtiden och framåt till oss idag*. När man skapar en gudstjänst eller mässa önskar man komma så nära de stora ursprungshändelserna som möjligt och det gör man genom att citera ursprungstexterna. Det är närhetsprincipen som går bakåt. Man vill med andra ord aktualisera ”urhändelserna”, de som givit upphov till gudstjänsten ifråga.

Efter att vi fått ett preludium i musikform – ett som faktiskt skapar den musikaliska formen för hela verket – förs vi över till *introitus* som här ges i den korta formen: I Faderns och Sonens och den Heliga Andens namn. Solisten Robert Näse startar med mörk och mäktig stämma på latin. Detta ger en helighetsprägel av ovanligt slag idag då väldigt få kan latin. Funktionen blir nästan densamma som tungotal får i intensivt religiösa kretsar. Men här stannar det inte vid enbart mysteriet: här kommer översättningen men inte bara den utan en kommentar till vad det är frågan om. Vi utropar: vi är framme och detta är mötesplatsen. Här kommer närhetsprincipens andra riktning i dagen. Vi förs fram till oss i dag, här och nu. Det är annars predikans främsta uppgift att med närhetsprincipen föra budskapet till oss idag. Här kan man säga att författaren predikar för oss i varje sats.

Följande sjungna sats är den kända *Kyrie eleison, Christe eleison*. Då förs vi direkt tillbaka till urkristendomens tid, den tid då kristendomen började fungera på det dåvarande stora språket grekiska. Det är ett rop om förbarmande som riktades till härskare och kungar då de trädde in i städer och byar. Samtidigt som det är ett välkomnande av Herren är det ett rop om förbarmande. Intressant nog har detta uttryck kvarstått på grekiska genom alla århundraden trots att den katolska mässan i övrigt mest sker på latin. Satsen inleds med att de fyra stämmorna efter varandra

sjunger de centrala orden på ett musikspråk som för tankarna till gregoriansk stil. Därefter startar ett sångligt tema i 6/8 takt där församlingen också kan stämma in i några fraser.

Följande sats är som sig bör *Gloria* med *Laudamus*. I *Gloria* får vi en fläkt av julnattens händelser då herdarna på ängen fick höra änglasången om den nyfödda Frälsaren. Den övergår direkt i lovprisningssången *Laudamus* som är urkyrklig. Musiken går också i 6/8 takt och med god fart. Församlingen faller in i lovprisningen på några ställen.

Efter predikan följer så *Credo* – trosbekännelsen. Den startar med att den manliga solisten sjunger några fraser på latin ur nicensk-konstantinopolitanska trosbekännelsen. Därefter reciterar kören den svenska versionen i olika stycken som åtskiljs med kraftiga ackord i orkestern. Så sätter kören och orkestern igång med ett sångligt parti som är centralt i hela verket. Vi utropar våra tvivel och vår oförmåga till tro. Vi uttrycker vår förtvivlan men tyr oss till Guds ”tro i mig – så oerhört större”. Det är alltså frågan om en variation av det bibliska uttrycket i Markusevangeliet 9:24 ”Jag tror. Hjälp min otro”. Hela satsen utmynnar i ett rop om Gud som helig, som kyrkan, som dopet, som kärleken och slutligen som det eviga livet. Satsen slutar i högt och långtutdraget tonläge.

Så följer en av de starkaste satserna: *Sanctus*. Det är utropet: helig, helig, helig Herre Gud allsmäktig. Då närmar vi oss nattvarden. Det för våra tankar till profeten Jesajas kallelse som beskrivs i Jesajabokens 6 kapitel. Det gäller den starka upplevelse Jesaja hade då han inför Herrens altare fick sin kallelse att predika för sitt folk. Här låter författaren allt detta riktas mot oss själva då vi tenorer får med musikens hjälp utropa den gudomliga nådens överflödsrikedom. Därefter följer en beskrivning av jorden, man kunde nästan säga det alldagliga såsom bland annat friheten, arbetet och vår förmåga att älska. Allt går framåt i jublande 6/8 takt och slutar med ”Detta överflöd! Sanctus!”

Vår Fader sjunger solisten på latin och församlingen och kören reciterar den svenska versionen. Solisten har en mycket sångbar och vacker melodi.

Så följer *Agnus Dei* – O, Guds Lamm. Satsen inleds med att sopraner och altar sjunger en väldigt vacker duett varefter basarna och tenorerna kommer in, basarna med texten på svenska och tenorerna fortfarande på latin. Det är en av de mest berörande satserna. Vi uttrycker vår smärta och förstår den smärta Kristus genomgått för vår skull. Offermotivet med Guds Lamm träder tydligt fram.

Därefter följer den centrala delen i mässan *Diligam te*. Det är musiken under nattvarden. Texten är hämtad ur Psaltaren 18, som går tillbaka på 2 Samuelsbokens 22 kapitel där David lovprisar Gud för övervunna svårigheter. Allt detta samlas upp i

Psaltarpsalmen nr 18. Texten på latin börjar med orden *Diligam te, Domine, fortitudo mea* – Jag älskar Dig, Herre, min styrka. Diligam är första person singularis i konjunktiv av ordet diligo som egentligen betyder utvälja, tycka om, älska. Här utropas inte bara de älskvärda objekten utan här beskrivs också döden och förödelsen. Den musikaliska formen är kraftig, igen i 6/8 takt och i rasande fart med många synkoper. För sångarna gäller det faktiskt att vara på alerten hela tiden annars missar man följande fras. Det är en helt underbar sats då man en gång lärt sig den.

Så kommer *Benedicamus* – välsignelsen. Texten uttrycker lovprisning och tar upp temat om Förklaringsberget. Efter nattvarden och mötet med Gud vill människan stanna kvar i ljuvligheten, i det paradisiska. Men vi påminns om livet utanför och där vill vi ha hjälp med att känna igen Gud som vill hålla oss i handen i vardagslivet. Här sjunger solisten och kören berörande vackra melodier.

Ytterligare har vi den egentliga välsignelsen. Efter prästens uttalade välsignelse sjunger solisten och kören *Välsignelsen*, han på latin och vi på svenska. Allt sker i lugnt tempo och med vacker melodi.

Några slutord. All religion är symboler både i ordform, det kognitiva och i ritform, man gör något. När man tar till sig bådadera får vi upplevelser. Man kan till och med säga att religionen är som ett plumpapper – vi äldre vet vad det är. Det kan läggas över vårt liv där vi har sköna och fina upplevelser men också negativa och svåra. Gudstjänster är kondenseringar av religion och möter våra upplevelser på olika sätt. Det negativa i våra liv – plumpen – kan då sugas in i plumpappret och helt enkelt genom nåden försvinna och utplånas. Det positiva däremot kan förstärkas – Gloria – Sanctus – Välsignelse – och bli till styrka och livgivande kraft i vårt dagliga liv.

Musiken i mässan är mycket varierad. Vi får associationer till gregoriansk, tidig musik, psalmer, vackra arior och folkmusik. Allt detta ges även genom kompggruppen med violiner, gitarr, dragspel, basso, trummor och piano ett modernt attraktivt tonspråk.

Tack för en underbar sångarupplevelse!

Och förresten: det är sällan ett uruppförande idag har så stor publik: kyrkan fullsatt med över 500 åhörare.

Detta nedtecknat tre dagar efter uruppförandet.

Nils G. Holm

gammal religionspsykolog